

Støres floke i nord

Jonas Gahr Støre er sannsynligvis den norske statsministeren i moderne tid som har hatt sterkest engasjement for Nord-Norge. Likevel styrer han nå mot nok et historisk svakt valgresultat i landsdelen. Hans floker i nord forteller oss mye om både Arbeiderpartiets problemer generelt og i Nord-Norge spesielt.

Det å skrive analyser om Arbeiderpartiets problemer har de siste årene blitt en populær øvelse blant politiske kommentatorer og valgforskere. En viktig del av forklaringen er at de interne maktkampene og personkonfliktene i partiet har fullstendig dominert mediebildet. Før årets landsmøte var maktkampen om partisekretærvervet så altoppslukende at det knapt ble plass til Trond Giskes lenge varslede grasrottopprør mot Jonas Gahr Støre.

I tillegg styrer Arbeiderpartiet landet nå en regjering som har fått en rekke kriser i fanget. Det er ikke uvanlig at styringen av et land innebærer å kontinuerlig håndtere utfordringer og kriser. Imidlertid er det ikke gitt at det å drive krisehåndtering vil svekke de som styrer. Jens Stoltenbergs rødgrønne regjering vant gjenvalg i 2009 mye takket være at velgerne belønnet dem for å ha loset landet trygt igjennom finanskrisen. Regjeringen virker imidlertid lite forberedt på å håndtere både strømkrisen og næringslivets bekymringer for skatteøkninger. Sjelden har en ny regjeringens første budsjett gitt så negative effekter på meningsmålinger som da Støre-regjeringens første eget budsjett kom i fjor høst.

Arbeiderpartiet er også utsatt for større trender som gir seg utslag i mange europeiske land. Sosialdemokratiet har på de fleste områder lykkes med sitt store samlende politiske prosjekt – en velferdsstat som sikrer vekst og velferd til den store majoriteten av befolkningen og et arbeidsliv som fungerer for den store majoriteten. I de fleste land har høyrepartiene etter flere tiår med kamp akseptert velferdsstaten og man skal lete langt inn i krokene i borgerlige ungdomsparti eller liberalistiske tankesmier for å finne noen som ikke gjør det i Norge. *Sosialdemokratiets suksess med velferdsstaten kan ha paralleller til de liberale partiers suksess for hundre år siden med etableringen av det liberale demokratiet og rettsstaten. Da motstanderne kapitulerte, sprak den koalisjonen som hadde holdt sammen med den større overbygningen som var kampen for det liberale demokratiet.*

Når den store konflikten knyttet til velferdsstaten blir mindre dominerende, åpner det rommet for andre konflikter som ligger i samfunnet. En av disse er konfliktene knyttet til klima og miljø som er nå er [den viktigste saken for norske velgere](#). Dette er også en sak hvor flere grupperinger i den klassiske sosialdemokratiske koalisjonen bestående av industriarbeidere, bønder/fiskere og offentlige ansatte har grunnleggende forskjellige interesser og synspunkter. De kunne kanskje levd godt med uenigheten om kampen for velferdsstaten var dominerende, men koalisjonen slår sprekker når andre skillelinjer dominerer.

En annen viktig skillelinje som på mange måter er den aller viktigste latente skillelinjen i norsk politikk siden 1800-tallet er sentrum-periferi. Arbeiderpartiet aldri mestret å dominere den kulturelle periferien på Vestlandet, utenom noen industrielle lommer som Høyanger og Årdal, men den nordnorske periferien har lenge vært partiets glansnummer. Det var her partiet fikk sine første stortingsrepresentanter i 1902 og siden har landsdelen vært en sentral av den sosialdemokratiske koalisjonen hvor velstandsutvikling i nord har vært helt sentral. De fleste nordnorske kommuner har vært styrt av Arbeiderpartiet. I Finnmark har partiet ofte hatt rent flertall og det har aldri vært en borgerlig fylkesordfører. Dette kan snu etter høstens fylkestingsvalg.

Paradokset er at dette skjer med en partileder som i 2005 ble politisk superstjerne med sitt engasjement for Nordområdepolitikk som Norges viktigste strategiske område. Jeg var selv student da Støre holdt sin berømte tale om Nordområdepolitikk på UiT i Tromsø i 2005, og han skapte da en begeistring spesielt blant nordnorske politikere, næringslivsledere, mediefolk og professorer som jeg tviler på at noen andre politikere har gjort. Endelig skulle Nord-Norge få sin sjanse til å skinne og det skulle bli selve kjernen i Norges utenrikspolitikk. Alle ville ha en bit av Super-Jonas, og selv den dag i dag er det som minner fra en svunnen tid når Støre entrer talerstolen på UiT foran 500 mennesker og gi sine analyser av Nord. Når jeg så Støre gjøre dette i 2022 var det som å se Rolling Stones levere «Start Me Up» foran et utsolgt Valle Hovin. Det kan aldri gå galt.

Samtidig fikk dette meg til å tenke på at nettopp dette er det som er Støres og Arbeiderpartiets svøpe. Den brillante analysen og forståelsen av utenrikspolitikken har aldri helt latt seg overføre til hverdagspolitikkenes mas og fjas. Noe man allerede kunne se da han gikk fra utenriksminister til helseminister. I utenrikspolitikken er alle nordmenn på samme lag og spillet handler ofte om å bli enige med yrkesdiplomater og statsledere om utforming av tekst, retorikk og vise frem symboler. Støres eksempel med å snu kartet på kontoret sitt slik at Nordområdene kom i sentrum er et strålende eksempel på symbolets makt. Men det hjelper lite å snu kartet hvis målet er å bremse fraflyttingen fra nord til sør. På tross av at Nordområdepolitikk begeistret lokale og regionale eliter, ble det aldri en stor velgersuksess. I stedet for var det Senterpartiets periferimobilisering mot alle strukturreformer som i en periode begeistret nordnorske velgere. Arbeiderpartiets svar var å legge seg tett på Sp i mange av disse spørsmålene. Det ga en kortsiktig gevinst for Senterpartiet, mens nå er det Arbeiderpartiet som må bære kostnadene ved tunge og tilbakeskuende reverseringsprosesser i stedet for å lansere ny politikk som faktisk kan bidra til å gjøre noe med de underliggende demografiske utfordringene.

Nye og kryssende skillelinjer som splitter Arbeiderpartiet, finner vi også i nord. I Fosen-saken ser vi hvordan samiske rettigheter kommer i konflikt med industrialisering og kraftbehov. Ap-ordføreren i Tromsø sier at [vindmøllene må rives med en gang](#). Mens Ap-politikere i Finnmark frykter for [konsekvensene for kraftpolitikken i Finnmark om Fosen-aksjonistene får gjennomslag](#). Og mens Arbeiderpartiet står i spagaten, popper det opp nye lister og partier i Finnmark som mobiliserer [for](#) og [mot samiske rettigheter](#).

Selv om Arbeiderpartiet nok neppe kommer tilbake til gamle høyder også i nord, kan Støre håpe at kombinasjonen av populære ordførere og samarbeidspartnere som gjør det bra, sikrer partiet makta i mange kommuner. Og om han trenger å muntre seg opp kan alltid komme hjem til universitetet i Tromsø og levere sine greatest hits foran et stappfullt auditorium.